

Mark- och miljödomstolen

Till Klimat- och näringslivsdepartementet via

kn.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia till:

ewa.bergwall@regeringskansliet.se

Betänkandet Rätt frågor på regeringens bord – en ändamålsenlig regeringsprövning på miljöområdet (SOU 2024:11), del 1 och 3 (KN2024/00755)

Utifrån de aspekter mark- och miljödomstolen har att beakta vill domstolen föra fram följande. Underrubrikerna nedan följer av utredningens rubriker. Avseende de delar av utredningen som domstolen inte har kommenterat nedan, har mark- och miljödomstolen inga synpunkter att framföra.

Författningsförslag (avsnitt 1)

17 a kap. miljöbalken

Mark- och miljödomstolen anser att rubriken till det nya kapitlet 17 a blir tydligare om den ändras till *Regeringens tillståndsprövning efter beslut om undantag*.

21 kap. 8 § första stycket 1 miljöbalken

Mark- och miljödomstolen anser att författningsförslaget i 21 kap. 8 § första stycket 1 miljöbalken behöver förtydligas. Detta eftersom 1 kap. 1 § miljöbalken är en portalparagraf och det inte är helt givet vilken dignitet denna paragraf har. Skrivningen i 21 kap. 8 § första stycket 1 ger uttryck för tolkningen att det som sägs i 1 kap. 1 § miljöbalken är av synnerlig vikt. Om det är avsikten bör det klargöras vad i portalparagrafen som anses vara av synnerlig vikt. Domstolen anser att det går att ifrågasätta om man med den föreslagna skrivningen inte lägger en tyngre vikt i 1 kap. 1 § miljöbalken än vad som ryms däri. Om inte annat anser domstolen att punkten behöver förtydligas hur 1 kap. 1 § miljöbalken bör tolkas enligt 21 kap. 8 § första stycket 1 miljöbalken och således vilken innebörd utredningen önskar att punkten ska ha.

Regeringen som överinstans för beslut om områdesskydd enligt 7 kap. miljöbalken (avsnitt 4)

Mark- och miljödomstolen har ingenting att invända mot förslaget att beslut om områdesskydd ska överklagas till mark- och miljödomstol. Den föreslagna finansieringen som framgår av utredningens konsekvensanalys förefaller rimlig. Det bör dock beaktas att vissa överklagade mål, såsom bildande av naturreservat, kan kräva både sammanträde och syn i större utsträckning vilket blir fördyrande för domstolen.

Regeringen som överinstans för beslut enligt terrängkörningsförfordningen (avsnitt 5)

Mark- och miljödomstolen har ingenting att invända mot förslaget att beslut enligt terrängkörningsförfordningen ska överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Överlämnande av mål till regeringen (avsnitt 8)

Förutsättningarna för regeringsprövning ska förtydligas och disponeras om (8.2.1)

Mark- och miljödomstolen har inget att erinra om utgångspunkten till utredningens förslag i denna del då gränserna mellan domstolens och regeringens prövning tydliggörs, samt att domstolarnas självständighet förstärks genom förslaget. Mark- och miljödomstolen anser dock att vissa delar av förslaget behöver utredas mer ingående. Mark- och miljödomstolen håller med utredningen i att regeringen endast bör pröva frågor av politisk karaktär.

Domstolens prövning ska ske i två steg

Mark- och miljödomstolen förutsätter att utredningen med uttrycket "målet innefattar en avvägning mellan dessa två intressen" i 21 kap. 8 § första stycket 2 miljöbalken avser att målet kan röra en avvägning mellan även andra intressen eller mellan flera intressen, däribland intressen av synnerlig vikt som avses i 1 kap. 1 § miljöbalken, jfr ovan under rubrik *Författningsförslag (avsnitt 1)*, och andra intressen av synnerlig vikt som inte omfattas av bestämmelsen. Eftersom mark- och miljödomstolens prövning ofta omfattar en avvägning mellan ett flertal intressen av olika vikt skulle eventuellt ett förtydligande avseende denna del vara på sin plats.

Frågor som rör det militära försvaret kan aktualisera överlämnande i två situationer

Mark- och miljödomstolen vill påtala att uppdelningen i den föreslagna författningen 21 kap. 8 § miljöbalken mellan ansökningsmål och överklagade mål till den del det rör Försvarsmaktens verksamhet inte kan anses vara nödvändig. För att fånga upp samtliga försvarsverksamheter skulle man i stället i andra stycket kunna ange att försvarsintresset alltid ska anses vara ett intresse av synnerlig vikt, eller liknande. Motsvarande ändring bör då göras i den föreslagna nya bestämmelsen i 18 kap. 3 § miljöbalken.

Myndigheter och kommuner ska inte kunna besluta att regeringen ska ges tillfälle att ta över en prövning (8.2.3)

Försvarsmakten ska inte underrättas särskilt om ansökningar

Mark- och miljödomstolen bedömer att utredningens övervägande att Försvarsmakten ska läggas till bland de myndigheter som mark- och miljödomstolen enligt 22 kap. 4 § första stycket miljöbalken alltid ska skicka ansökningshandlingarna och kungörelsen till, är välmotiverat. Med hänsyn till Försvarsmaktens sekretess och annan känslig information som inte finns tillgänglig för domstolen är det av säkerhetsskäl inte lämpligt eller ens möjligt att domstolen i alla situationer ska avgöra huruvida Försvarsmaktens olika verksamheter kan antas beröras av en ansökan. Denna fråga bör i stället avgöras av Försvarsmakten. Mot bakgrund av Försvarsmaktens inställning i frågan kunde man i stället överväga en föreskrift om att i vart fall kungörelsen alltid ska översändas dit.

Regeringens prövning ska alltid föregås av ett yttrande från mark- och miljödomstolen med förslag till beslut (8.2.5)

Mark- och miljödomstolen instämmer i utredningens förslag att det i samband med målets överlämnande, alltid ska överlämnas ett yttrande med förslag till beslut.

Regeringen ska inte pröva frågor om rättegångskostnader och andra ersättningar eller kompensationer (8.2.6)

Regeringen ska inte pröva frågor om ersättning för rättegångskostnader

Utredningens bedömning att rättegångskostnader ska prövas av domstolen innan målet lämnas över till regeringen innebär att parter inte kan få ersättning för kostnader som uppkommer under regeringens handläggning av målet. Detta strider mot 25 kap. 2 § miljöbalken och mot den principen att beslut om rättegångskostnader fattas i samband med att målet avslutas. Mark- och miljödomstolen har inte möjlighet att avgöra vem som har rätt att få ersättning för rättegångskostnader och skäligheten i yrkade belopp utan att också ha kunskap om utgången i målet. Mark- och miljödomstolen ifrågasätter därför om utredningens förslag i den delen är förenligt med artikel 6.1 EKMR, artikel 47 i EU-stadgan samt principen om rätten till domstolsprövning. Mark- och miljödomstolen anser att rättegångskostnader är något som bör kunna prövas av domstolen även efter det att prövningen tagits över av regeringen. Mark- och miljödomstolen anser att hur detta bör utformas behöver utredas vidare, med beaktande av domstolarnas självständighet, rätten till domstolsprövning samt att möjligheter att kunna klaga på beslutet ska finnas kvar.

Regeringens tillåtlighetsprövning och myndigheters skyldighet att underrätta (avsnitt 9)

Domstolen tillstyrker förslagen om att regeringen endast ska få förbehålla sig prövningen av tillåtlighet i första instans och att underrättelseskyldigheten för myndigheter och kommuner begränsas till första instans.

Undantag från MKB-direktivet (avsnitt 10)

Utredningens förslag om att införa möjlighet till undantag enligt art 1.3 och 2.4 i MKB-direktivet (10.3)

Mark- och miljödomstolen noterar att en ansökan om undantag och den efterföljande prövningen av om verksamheten kan komma till stånd inte direkt berör domstolens verksamhet. Mark- och miljödomstolen har inget att erinra om att möjligheter till undantag enligt art. 1.3 och 2.4 i MKB-direktivet införs.

Domstolen anser att det kan ifrågasättas att en undantagsprövning alltid ska utföras av regeringen och anser även att förslaget till den delen inte är helt koherent med övriga delar av utredningen och är tveksam till lämpligheten med förslaget utifrån konstitutionella aspekter.

Det förefaller rimligt att undantagsprövningen utförs av regeringen i det fall denna rör artikel 1.3 i MKB-direktivet och 6 kap. 48 § miljöbalken. Mark- och miljödomstolen ställer sig dock frågande till om det verkligen är lämpligt att prövningen om undantag enligt artikel 2.4 i MKB-direktivet alltid ska prövas av regeringen. Denna fråga bör utredas vidare.

Utredningens förslag om tillståndsprövning efter beslut om undantag (10.4)

Mark- och miljödomstolen anser att förslaget om att regeringen ska pröva en ansökan om tillstånd efter beslut om undantag inte är helt koherent med övriga delar av utredningen och ställer sig frågande till lämpligheten med förslaget utifrån konstitutionella aspekter. Mark- och miljödomstolen anser att ett alternativt förslag möjligen kan vara ett förfarande likt det som framgår av utredningens avsnitt 8.

Mark- och miljödomstolen vill peka på risker med att frågor som prövas av regeringen inte innebär samma möjligheter till prövning av högre rätt, som om frågorna skulle prövas av underinstans.

Lena Pettersson

Detta yttrande har beslutats av chefsrådmannen Lena Pettersson efter föredragning av tingsnotarien Mika Strandberg. I ärendet har även rådmannen Cecilia Giese Hagberg och tekniska rådet Catharina Ogenblad deltagit.